

N:o 23.

Af herr **Lithander**, om ändring i aflöningsstaten för fullmäktige i riksbanken.

I den motion (n:o 4), som jag år 1894 väckte i Första Kammaren om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändrad lagstiftning angående riksbanken och de enskilda sedelutgifvande bankerna, berördes icke annan fråga än de lagar, som borde komma i stället för de förut gällande, om och när, efter verkställd utredning, det befundes lämpligt att med upphäfvandet af bestämmelserna om rätt för enskilda, af Kongl. Maj:t oktrojerade banker att utgifva egna sedlar, riksbanken komme att ensam i riket utgifva sedlar. Sedan motionen föranledt Riksdagen att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse i ämnet samt frågan omsider blifvit närmare utredd, antog Riksdagen år 1897 ett antal under samma år af Kongl. Maj:t promulgerade lagar, hvaribland en lag för Sveriges riksbank. När dessa lagar med 1904 års början trädt i kraft i hela sin utsträckning, skulle riksbanken blifva en centralbank, försedd med monopol på utgifvande af sedlar. De genomgripande förändringar i vårt bankväsen, som i kraft af dessa lagar nu hålla på att mogna och som inom några få år skola vara utförda, synas mig emellertid äfven kräfva förändringar jemväl på ett område, som det ej var anledning beröra i 1894 års motion och der ej heller annorledes Riksdagen kommit i tillfälle att meddela några förändrade bestämmelser. Jag syftar härvid på frågan, huruvida icke de betydande förändringarna med afseende på riksbankens verksamhet, som härflyta af 1897 års lagar och som obestriddigen hafva inflytande på ansvaret för och omfattningen af den verksamhet, som det numera tillkommer riksbankens styrelse att utöfva, böra utöfva något väsentligare

inflytande på åtminstone en del af de siffror, som förekomme i denna afdelning af riksbankens aflöningsstat, hvori fullmäktiges arfvoden bestämmas.

Innan jag närmare inlåter mig på den fråga, som det nu synes mig vara af vigt att Riksdagen på ett tillfredsställande sätt ordnar, tillåter jag mig i korta drag erinra om att, sedan en längre tid tillbaka, inom fullmäktige utsetts två eller flere, som närmast skulle öfvervaka och handhafva riksbankens affärs- och öfriga verksamhet eller grenar af densamma.

Sålunda beslöts vid 1867 års riksdag, att fullmäktige skulle inom sig utse *två deputerade* för den dagliga förvaltningens handhafvande (och två suppleanter) med rättighet derjemte att, derest så nödigt ansåges, välja *en bland öfriga fullmäktige* att, jemte endera af deputerade, besörja bankens vexelärenden (§ 72 mom. 2 i dåvarande bankoreglemente).

De arfvoden, som tillika bestämdes för fullmäktige, voro (enligt § 92 i reglementet):

sju fullmäktige, honorarier, hvarje å	rdr 1,600: —
fem arfvoden för de fullmäktige, som deltog i diskontstyrelsen, å	» 1,600: —
fullmäktiges ordförande, utöfver honorariat	» 1,600: —
två fullmäktiges deputerade, utöfver honorarium, hvardera	» 8,000: —
en särskild deputerad för vexelärenden, i händelse en sådan funnes behöflig, utöfver honorarium, högst.....	» 3,200: —.

År 1870 slopades rättigheten för fullmäktige att utse den särskilde deputeraden och naturligtvis ströks då äfven från arfvodesstaten sistnämnda belopp af högst 3,200 rdr.

År 1873 höjdes de sju »honorarierna» för fullmäktige från 1,600 till 3,200 rdr hvarje.

År 1874 erhöles de båda deputeraderna rätt att hvardera åtnjuta 1½ månads semesterledighet och i samband dermed bestämdes genom införandet i § 42 i dåvarande reglemente af ett nytt mom. 2, att fullmäktige skulle inom sig utse en biträdande deputerad, hvilken hade att under den tid, då ordinarie deputerad åtnjöte ledighet äfvensom vid tillfälligt förfall för någon af deputerade, fullgöra dennes åligganden.

Arfvodet för den sålunda tillkomne biträdande (»vikarierande») deputeraden bestämdes till 3,000 kronor.

Vid 1874 års riksdag höjdes äfven fullmäktiges arfvoden till 4,000 kronor och år 1878 upptogs å aflöningsstaten för fullmäktige ett litet arfvode af 1,000 kronor för den bland fullmäktige, som utsågs att sär-

skildt öfva tillsyn å Tumba bruk. År 1883 lades härtill tillsynen jemväl å sedeltryckeriet, men någon ökning i arfvodet föranleddes icke deraf.

Några förändringar i fullmäktiges aflöningsstat hafva efter år 1878 icke vidtagits, och denna stat upptager derfor fortfarande följande anslagsposter:

sju fullmäktigarfvoden, hvarje å	kr. 4,000: — =	kr. 28,000: —
två deputerade, derutöfver, hvardera....	» 8,000: — =	» 16,000: —
en biträdande deputerad.....	» 3,000: — =	» 3,000: —
den fullmäktig, som har sig anförtrodd tillsynen å Tumba bruk och sedel- tryckeriet	» 1,000: — =	» 1,000: —
		<u>Kr. 48,000: —.</u>

Som man finner, ha under tiden från år 1867 till närvarande tid deputerades särskilda arfvoden å 8,000 kronor bibehållits oförändrade. Hvad angår motiven till de smärre »honorarier» eller, såsom de nu mera benämnas, arfvoden, hvilka förhöjningar tid efter annan skett, kunna de med ledning af bankouts-kottets memorial n:o 10 den 7 mars 1867, n:o 12 den 16 april 1873 samt n:o 11 den 17 april 1874 sammanfattas sålunda:

1867 års bankouts-kott, som i sitt statsförslag beträffande fullmäktige bibehöll fullmäktigehonorarierna vid samma belopp, som de förut haft, anförde icke något särskildt skäl härför, men anmärkte beträffande de föreslagna båda deputerade-arfvodena å 8,000 rdr, att, då de föreslagna tvenne deputerade skulle komma att »få en vida mera omfattande, för bankens förvaltning högst vigtig samt den största omtanke, skicklighet och affärsvana fordrande verksamhet», funnes häruti en grund, på hvilken omdömet kunde fotas om beloppet af den ersättning, dessa deputerade borde erhålla. Ovedersägligt — fortfor utskottet — torde det vara, att, om till dessa vigtiga befattningar skulle kunna påräknas fullt lämpliga och skickliga personer, arfvodena måste bestämmas till belopp, som motsvarade eller åtminstone icke allt för mycket understege hvad sådana personer kunde genom enskild verksamhet förskaffa sig;

1873 års bankouts-kott, som föreslog samtliga sju fullmäktigearfvodenas höjning till 3,200 rdr, åsyftade dermed icke någon ökning i nämnda arfvoden, och dylik ökning erhöles också i sjelfva verket endast af *en* fullmäktig. Alla de öfriga hade förut haft särskildt arfvode å 1,600 rdr, ordföranden i denna sin egenskap och fem öfriga fullmäktige i egenskap af ledamöter i styrelsen öfver den under 1872 upphörda särskilda styrelsen för diskontkontoret;

1874 års bankoutskott, som föreslog en ökning från 3,200 till 4,000 kronor i de sju fullmäktig-arfvodena, yttrade beträffande denna arfvodesförhöjning, att, om den dittills varande godtgörelsen till fullmäktige i och för deras magtpåliggande uppdrag såsom sådana redan förut ej kunnat annat än anses ganska knappt tilltagen, måste det nu ännu mera anses allt för litet motsvara vigten af de åligganden, för hvilka den skulle utgöra en ersättning och att synnerligen för sådana fullmäktige, hvilka vore bosatta på annan ort än hufvudstaden, det dittills varande arfvodet torde vara allt för litet tillfredsställande. I fråga om deputerade-arfvodena å 8,000 kronor förklarade sig utskottet finna ingen ändring böra ske, utan inskränkte sig, såsom nämnts, till att föreslå 800 kronor förhöjning i fullmäktig-arfvodena, en ökning, som naturligtvis äfven tillgodokom de båda deputerade. Det för, innehafvaren af den upprättade nya befattningen såsom biträdande deputerad föreslagna särskilda arfvodet af 3,000 kronor motiverade utskottet med följande ord:

»Då den biträdande deputeraden måste för att kunna på ett tillfredsställande sätt träda i stället för ordinarie deputerad, mera än öfriga fullmäktige i detalj följa förvaltningen och göromålen inom riksbanken, bör åt honom beredas en inkomst, som sätter honom i tillfälle att åt riksbanken egna en stor del af sin tid och sin uppmärksamhet samt skäligen ersätta hans arbete.»

Beloppen af de arfvoden, som sålunda blifvit för fullmäktige bestämde, synas mig gifva vid handen, *dels* att man utgått från att fullmäktiguppdraget af dem, hvilka med ett sådant hugnades, skulle mottagas mindre för den dermed förenade aflöning än med hänsyn till den utmärkelse, som Riksdagen genom ett dylikt uppdrag lemnade, *dels* att det ingalunda förväntades, att de till fullmäktige valde personer skulle för utöfvandet af detta uppdrag vara skyldige att odeladt egna sin tid och sina krafter åt detsamma. I fråga åter om deputerade-arfvodena vill det synas, som om man, åtminstone så vidt af ofvan anförda utskottsuttalande kan bedömas, verkligen afsett, att dessa arfvoden borde tillmätas så pass drygt, att de fullmäktige, som utsåges till deputerade, sattes i tillfälle att egna hela sin tid och sina krafter åt riksbankens skötsel. Det var utan tvifvel i sådant syfte, som 1867 års bankoutskott vid beräkandet af de arfvodesbelopp, som åt hvardera af de båda deputerade borde anslås, uttalade den meningen, att ersättningen borde vara sådan, att den motsvarade eller åtminstone icke understegte hvad

personer, med de kvalifikationer, som af deputerade borde fordras, kunde genom enskild verksamhet förskaffa sig.

Sedan den tiden hafva mer än trettio år förflutit, under hvilka riksbankens ställning blifvit en helt annan än då, så att nu endast några få år återstå, till dess riksbanken skall såsom centralbank öfvertaga uppgifter af den mest betydelsefulla art.

Jag har med afseende härfpå uppställt den frågan, huruvida icke de stora förändringarna i riksbankens ställning borde motsvaras äfven af några förändringar i riksbankens aflöningsstat, i hvad denna afser riksbankens styrelse.

Härutinnan synes mig, hvad först angår den af de båda deputerade, som har att öfvervaka den inre förvaltningen eller bankens, så att säga, embetsverksmessiga funktioner, böra tagas i betraktande, att, då å honom hvilat tillsynen öfver de redan varande och blifvande afdelningskontoren i orterna — snart 21 till antalet — ordnandet af arbetena å de många kontor eller kassor, på hvilka riksbankens verksamhet förgrenar sig, kassainventeringar och så vidare, denne deputerad har sig förelagda uppgifter, hvilka äro af den omfattning, att de kräfva sin man, som helt och odeladt kan egna sig åt desamma. Och då kontinuitet i den verksamhet, som det åligger deputeraden för den inre förvaltningen att utöfva, svårligen lär kunna undvaras, föreställer jag mig, att vid hans sida bör ställas en vice deputerad, som beredes tillfälle att sätta sig in i de hithörande göromålen och måhända anförtros att handhafva någon gren af dem. Då ordinarie deputeraden åtnjuter ledighet eller eljest har förfall, skulle naturligtvis vice deputeraden handhafva dennes befattning, hvarigenom kontinuiteten i ledningen blefve tryggad.

Vidkommande derefter deputeraden för utrikes vaxelrörelsen, vaxeldeputeraden, hvilken närmast har till uppgift att öfvervaka och leda bankens finansiella och affärsverksamhet, torde jag icke behöfva särskildt motivera min uppfattning, såväl att för skötseln af denna riksbankens viktigaste uppgift behöfves en deputerad och en vice deputerad med en fördelning af göromålen, som af fullmäktige eller bankoutskottet närmare må bestämmas. Naturligtvis böra dessa båda deputerade vara verkliga affärsmän af bepröfvad duglighet och rättrådighet.

Med nu gjorda antydningar anser jag mig hafva gifvit tillräckliga skäl för min uppfattning af hvad som bör göras med afsende på bankofullmäktiges arfvodesstat. Det är gifvet, att det här ingalunda kan blifva fråga om att anslå så höga aflöningsbelopp, som t. ex. utgå till direktörer i enskilda bankbolag, af hvilka många lemna aflönningar, som

utgå till 2 eller 3 gånger den summa, som torde kunna påräknas för riksbankens ledare. En så betydlig förhöjning torde ej heller vara behöflig, då det nemligen nog framgent som hittills skall visa sig, att Riksdagen kan för sina förtroendeposter i riksbanken påräkna personer, som icke ensamt mottaga de hedrande uppdragen med hänsyn till den dermed förenade inkomsten, utan som lika mycket fästa afseende vid och värdera det ärofulla i ett dylikt uppdrag.

För närvarande äro deputerade arfvodena till siffran alldeles lika, och det skulle därför kunna ifrågasättas att, i fall, såsom jag sökt visa, en förhöjning i arfvodena bör göras, låta denna höjning äfven blifva till siffran lika. Men, utan att vilja underskatta betydelsen af vare sig den ene eller andre deputeradens verksamhet, tror jag likväl, att en skilnad lämpligen bör göras i de arfvoden, som nu må komma att bestämmas. Affärsledningen är och förblifver den viktigaste delen af bankstyrelsens verksamhet, och det synes därför, att, såsom ett uttryck härför, arfvodet för den af deputerade, som närmast skall handhafva denna, bör sättas något högre.

Deremot torde det vara lämpligt, att likhetsprincipen vidmagthålles i fråga om de båda vice deputeraderna.

Hvad angår de ordinarie fullmäktigarfvodena, skall jag nu icke framställa något förslag till ändring, enär jag är förvissad, att bankotskottet icke underlåter att taga hänsyn till det behof af höjning äfven i dessa arfvoden, som må kunna anses förefinnas.

På grund af hvad jag här ofvan anført, hemställer jag,

att Riksdagen må besluta

1:o

att från innevarande års början å riksbankens aflöningsstat, i hvad den afser fullmäktige, anvisa hvad som erfordras för att från nuvarande 12,000 kronor höja de aflöningsbelopp, som äro anslagna dels åt deputeraden för den inre förvaltningen till 17,000 kronor och dels åt deputeraden för utrikes vaxelrörelsen till 20,000 kronor; samt

2:o

att, med uteslutande från aflöningsstaten af nuvarande arfvodet till en biträdande deputerad, å samma

stat uppföra för två vice deputerade ett särskildt arfvode åt dem hvar af 6,000 kronor utöfver fullmäktigarfvodet, så att hvardera af dessa vice deputerade komma att uppbära 10,000 kronor årligen.

Skulle dessa mina förslag godkännas, behöfves i samband dermed ändring i § 38 mom. 2 och 3 i bankoreglementet, hvarpå jag velat här fästa uppmärksamhet i förmodan, att bankoutskottet, äfven utan något bestämdt formuleradt förslag från min sida, icke kommer att underlåta taga i öfvervägande, huru nu åsyftade ändring bör affattas.

Jag anhåller, att förevarande motion må till bankoutskottet remitteras.

Stockholm den 18 januari 1901.

P. Em. Lithander.

N:o 24.

Af herr **Lithander**, *angående skrifvelse till Konungen om beställning af godstågslokomotiv med eldstad för briketteldning.*

På grund af den alltmer framträdande nödvändigheten att söka åvägbringa en afsevärd minskning i Sveriges redan nu enorma och alltjemt stigande import af stenkol, hvilken fråga ju är af största betydelse ej blott i nationalekonomiskt hänseende, utan äfven ur synpunkten af vårt oberoende som sjelfständig stat, hade det otvifvelaktigt för tids vinnande varit mycket önskvärdt, att Riksdagen redan i år blifvit satt i tillfälle att fatta beslut om ett kraftigt ingripande till att främja denna stora angelägenhet.

Det är emellertid med glädje och tacksamhet, som man finner Kongl. Maj:t hafva tagit saken om hand. I kongl. statsverkspropositionen, sjunde